

A szőlő ültetvényregiszter térinformatikai háttérének fejlesztése Magyarországon

Martinovich L.¹ - Szenteleki K.² - Szabó A.³ - Winkler P.⁴

¹vezető főtanácsos (martinovich@rsc.fomi.hu)

²egyetemi docens (karez@omega.kee.hu)

³osztályvezető (szabo.a@szbkik.hu)

⁴tudományos főigazgató helyettes (peter.winkler@rsc.fomi.hu)

A szőlő ültetvényregiszter térinformatikai háttérének kialakítása Magyarországon a VINGIS Program keretében folyik. A program előzményei 1998-ra nyúlnak vissza és szorosan kapcsolódnak az FVM Földügyi és Térképészeti Főosztály (FVM FTF) felelősségi körébe tartozó, általa kezdeményezett és irányított egyéb EU-harmonizációs programokhoz.

Az FVM-nek, mint a *szőlő-bor ágazatot* irányító Intézménynek, saját termelői szintű és teljes körű, naprakész és állandóan frissített adatbázist kell kialakítania, hogy Magyarország hozzájusson az ágazatra jutó Európai Unió támogatásához. Ezért került meghatározásra az a feladatsor az ANP (Acquis – *EU jogszabálygyűjtemény* – átvételének Nemzeti Programja) keretében, amelynek egyik kiemelt programja (FVM FTF- FÖMI ANP I/A/5 EU harmonizációs program) a magyar és az EU igényeket kielégítő szőlő ültetvényregiszter térinformatikai adatstruktúrájának kialakítása.

A 1593/2000/EK rendelet szerint a tagállamoknak 2005. január 1-jétől a mezőgazdasági parcellákat, beleértve a szőlőültetvényeket is, térinformatikai rendszerben kell nyilvántartani. Az EU szempontjából az a legfontosabb kérdés, hogy az egyes országok közigazgatási apparátusa felkészüljön arra, hogy a szőlő-bor szektorra jutó agrártámogatásokat (kivágási- és szerkezetátalakítási támogatások, termelési kvóták kezelése) a térinformatika segítségével is kövessék, és ellenőrizhetővé tegyék.

A hegyközségekben működő HEGYÍR nyilvántartási rendszer adattartalmát tekintve megfelel az EU követelményeinek és a hegyközségek hatáskörének kiterjesztésével országos fedettséget fog biztosítani. A megkövetelt térinformatikai háttér kiépítése pedig az FVM 2001-ben kezdődött projektje keretében a minisztérium háttérintézményében, a FÖMI-ben (Földmérési és Távérzékelési Intézet) történik, az érintett intézmények bevonásával, a szőlőültetvények szakmai adatbázisainak megfelelően. Ezzel összhangban tervezik a HEGYÍR rendszer korszerűsítését, figyelembe véve a térinformatikai igényeket is.

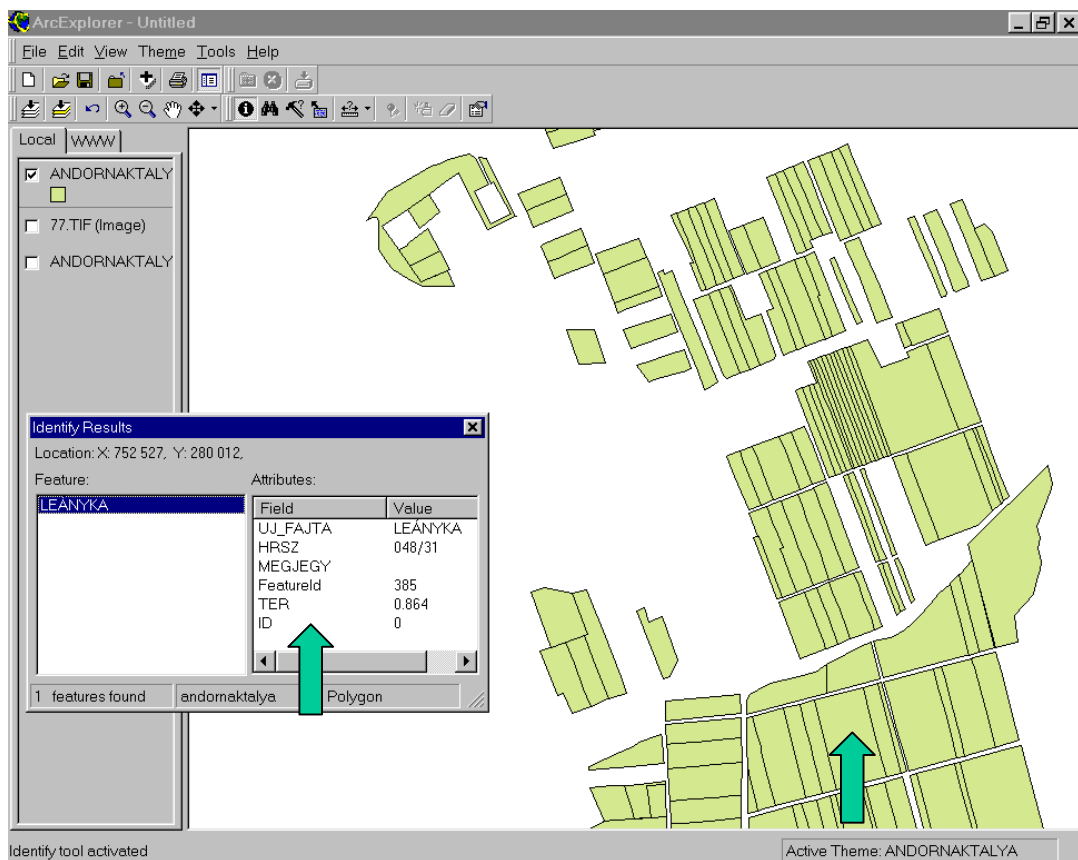
A projekt kiépítésének első fázisa (2001-2002) a teljes terület mintegy 20%-ára terjedt ki, mely 4 borvidéket (Pannonhalmi-, Villányi-, Mátraaljai-, Egri Borvidék), 48 hegyközséget és 70 települést, 40 000 ültetvényt és 13 000 hektárt érintett. A projekt második fázisában (2002-2003), mely jelenleg is folyamatban van, 6 újabb borvidék (Etyek-Budai-, Balatonboglári-, Szekszárdi-, Soproni-, Somlói-, Badacsonyi borvidék) vált a program részévé.

A program országos kiterjesztése a csatlakozás évében befejeződik (1. táblázat), és már tartalmazza a változásvezetést (szeptember 30-i fordulóval az éves kivágások, új telepítések rögzítését is).

Megnevezés	1.fázis (2001-2002)	2.fázis (2002-2003)	3.fázis (2003-2004)
Borvidékek	Egri borvidék, Mátraaljai borvidék, Villányi borvidék, Pannonhalmi borvidék	Etyek-Budai borvidék, Balatonboglári borvidék, Szekszárdi borvidék, Soproni borvidék, Somlói borvidék, Badacsonyi borvidék	Csongrádi borvidék, Hajós-Bajai borvidék, Kunsági borvidék, Ászár-Neszmélyi borvidék, Balatonfüred-Csupaki borvidék, Balatonfelvidéki borvidék, Móri borvidék, Mecsekaljai borvidék, Bükkaljai borvidék, Tokaji borvidék, Balatonmelléki borvidék, Tolnai borvidék
Készültségi fok	20%	45%	100%

1. táblázat: A VINGIS program kiépülésének fázisai

A hegyközségekbe telepített térképcsomag a tájékozódást segítő kataszteri és topográfiai térképek mellett a szőlőültetvények vektoros állományát tartalmazza (1. ábra) a hozzá tartozó adatbázissal (jelenleg: hrsz., fajtanév, nyilvántartott- és mért terület), valamint a térképek kezelését végző programot.

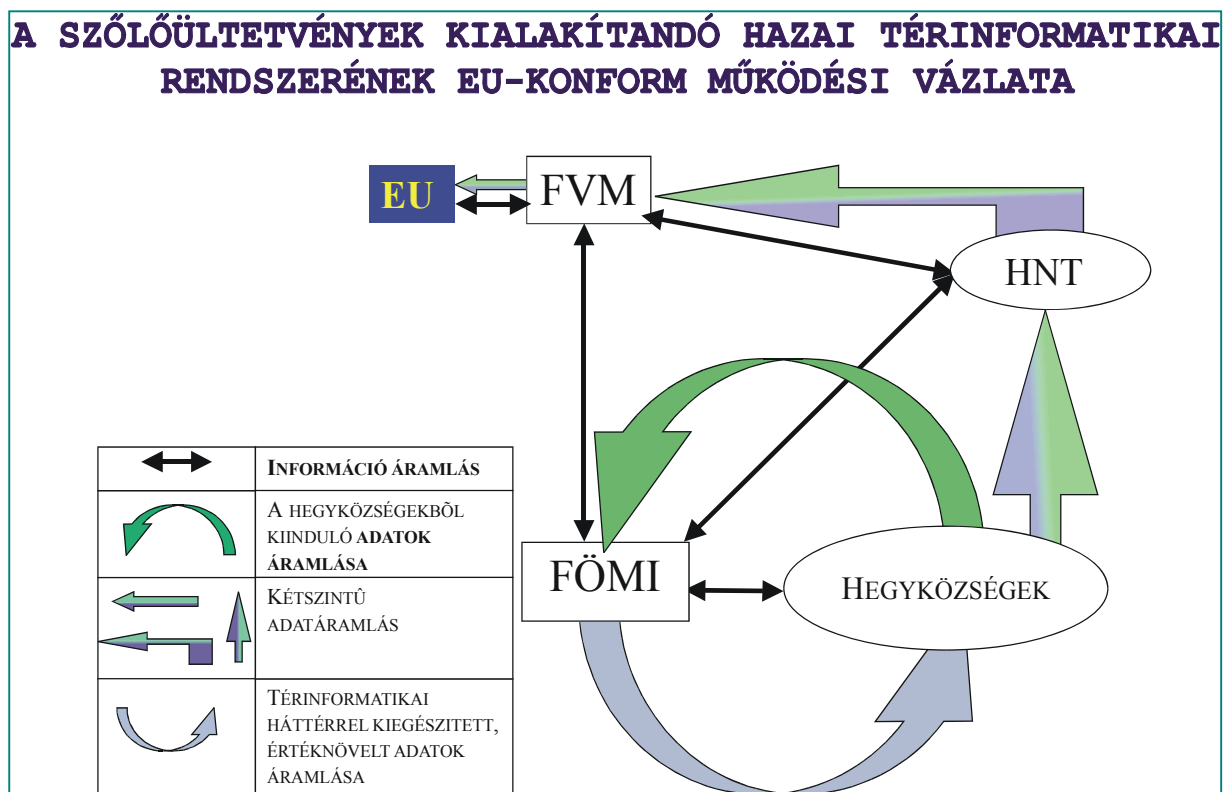
1. ábra: Egy hegyközség szőlőültetvényeinek vektoros térképe és a hozzá tartozó adatbázis részlete

Borvidékenként egy hegyközségben kísérleti jelleggel néhány kiegészítő térképet (az országos nagyfelbontású digitális domborzati modell előállításának programjából származó lejtőkategória-, kitettség- és magasság intervallum térkép, az SzBKI által vezetett termőhelyi kataszteri térkép digitális változata) is telepítettünk. A Nemzeti Ortofotó Programhoz kapcsolódva 2003 nyaráról megkezdtük az EU által is nagyon ajánlott ortofotó bevonását, hogy ezzel is növelni lehessen a regiszter pontosságát (2. ábra). Az ANP MADOP (Magyarország Digitális Ortofotó Programja) keretében 2000-ben –Magyarország történetében először- közel egyidőben, a teljes országot lefedő nagyfelbontású légifelvétel sorozat készült, amelyből 2003 nyarára az Egységes Országos Vetületi (EOV) rendszernek megfelelő, a légifelvelelek dőlésszöge és a domborzat okozta geometriai torzulásoktól mentes ortofotó térkép készült. A 4089 db digitális ortofotó szelvény kb. 2,5 TB volumenű. Magyarország légifelvelelézési programjának megismétlése 3 éves ciklusokban történik. Mivel az országot ugyancsak EOV-ben lefedő, nagyfelbontású, 5 m x 5m rácssűrűségű Digitális Domborzati Modell (DDM) már rendelkezésre áll, az ortofotók jövőbeni előállítása gyorsabban elvégezhető lesz.

2. ábra: Somlóvásárhely ortofotó térképe, részlet
© FÖMI 2003

A VINGIS rendszer térképi állományának karbantartása utógondozást és külön forrást igényel. Az évenkénti frissítését a hegyközségeknél év közben bekövetkezett változások alapján a FÖMI elvégzi. Természetesen ezt megelőzi a hegyközségi és földhivatali nyilvántartások (helyrajzi szám, kataszteri térképek) különbözőségéből adódó ellentmondások feloldása, amely helyi szinten (hegybírókkal együttműködve), több év alatt lehetséges, és amelynek eredménye a vektoros térképi és a térinformatikai rendszerbe az éves változásokhoz hasonló módon átvezetésre kerül, megfelelő jogi háttér kialakítása után (3. ábra).

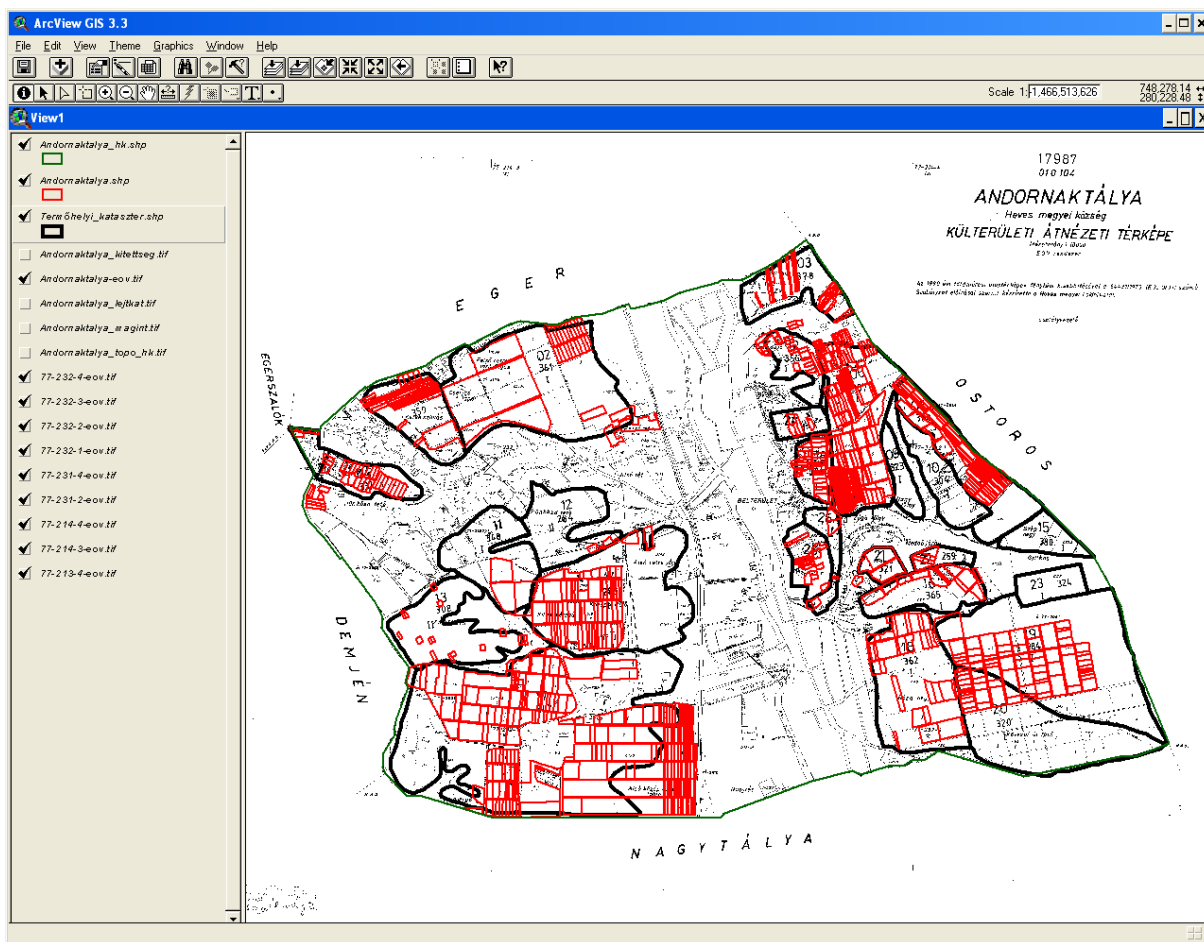
3. ábra: Adatáramlás a VINGIS rendszerben

Ismételt visszacsatolás után a térképi adatok véglegesítése a hegybírók segítségével történik, majd évente egyszeri központi változásvezetésre kerül sor a IX.30-i állapot szerint.

Az összesített térinformatikai adatok borvidéki szinten is és az agrárirányítás számára országosan is megjeleníthetők. Ehhez szintén jogi szabályozás szükséges. Szakmai lehetőség (amelyre már ez a program is bemutat példát) az SzBKI által kezelt termőhelyi kataszteri térképek digitalizálása és a rendszerbe illesztése a meglévő hatáskörök fenntartásával (4. ábra).

A VINGIS rendszer tehát hozzájárul a szőlő új telepítésekkel, újratelepítésekkel és kivágásokkal kapcsolatos EU támogatások ellenőrzéséhez, a változásvezetések dokumentálásához.

A térinformatikai adatbázis lehetővé teszi a térképhez csatolható termelési és egyéb szakmai információk - hegyközségi, borvidéki borregións és országos szinten való megjelenítését is.

4. ábra: Az FVM Szőlészeti és Borászati Kutatóintézetének 1:10000-es méretarányú termőhelyi kataszteri térképei digitalizálva a VINGIS rendszerrel összekapcsolhatók

A megvalósuló fejlesztés nyitott a jövőbeni, újonnan megfogalmazott elvárások befogadására is, pl. ortofotók, parcellaazonosító rendszer, távérzékeléses ellenőrzés alkalmazása, hatásköri változások kezelésére.

Az eddig végzett munka és a fejlesztési elképzelések a szakmai körök és a vizsgálódó EU delegáció (Peer Review 2002 és 2003) tetszését is elnyerte. Bemutatásra került az Európai Unió Egyesített Kutatóközpontja (JRC, Ispra 2002) által rendezett első szőlő ültetvényregiszterrel kapcsolatos konferencián is valamennyi tagállam és csatlakozó ország előtt. A program folytatása a közelgő csatlakozás miatt is sürgető és megfelel a szőlő telepítések és kivágások ellenőrzésével kapcsolatos feladatok térképi – térinformatikai szükségletének EU-konform ellátására.

XLV. Georgikon Napok. Új stratégiák az agrárgazdaságban. EU csatlakozás 2004. Tudományos Konferencia kiadványa. Keszthely. 2003. szeptember 25-26.